FSD UNIVERZA V LJUBLJANI
Fakulteta za socialno delo

FSD 1955–2025 soustvarjamo družbene spremembe

Društvo socialnih delavk in delavcev Slovenije

Ljubljana, 3. november 2025

Izjava Fakultete za socialno delo in Društva socialnih delavk in delavcev Slovenije ob napovedanih ukrepih Vlade RS, predstavljenih na seji občinskega sveta Mestne občine Novo mesto, 28. 10. 2025

Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani in Društvo socialnih delavk in delavcev Slovenije izražata zaskrbljenost nad napovedanimi ukrepi Vlade Republike Slovenije po tragični smrti gospoda Aleša Šutarja. Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani kot akademska in strokovna ustanova, ki izobražuje socialne delavke in delavce za delo z otroki, družinami in skupnostmi, ter Društvo socialnih delavk in delavcev Slovenije kot nacionalno združenje strokovnjakinj in strokovnjakov, ki delujejo na področju socialnega varstva, opozarjata, da so temelji delovanja sistema socialnega varstva socialna pravičnost, solidarnost, spoštovanje človekovih pravic in ohranjanje človekovega dostojanstva, ki je univerzalno in ne pripada le določeni skupini, skupnosti ali posameznikom.

Predlagani ukrepi vlade RS na področju socialne politike — med njimi možnost izvršbe na socialne prejemke, ukinitev pravice do denarne socialne pomoči za storilce kaznivih dejanj in prekrškov, ki ta dejanja ponavljajo, odvzem otroškega dodatka mladoletnim materam in zaostrovanje odvzemov otrok —, pomenijo resen odmik od temeljnih načel socialne države, človekovih pravic in etike socialnega dela in socialnega varstva. Zaradi resnega posega v pravice do socialne varnosti, ki temelji na posplošenih mnenjih, predsodkih in stereotipih in posledično hitrih, nepremišljenih odločitvah, v nadaljevanju podrobneje argumentiramo naše stališče.

Dovolitev izvršbe na denarno socialno pomoč

Veliko ljudi, ki živijo v revščini, ima dolgove, ker prihodki ne zadostujejo za kritje vseh življenjskih stroškov. Revni ljudje nimajo prihrankov, iz katerih bi lahko krili nujne stroške. Še zlasti se z dolgovi spopadajo družine, ki si morajo za izredne stroške denar sposoditi, včasih tudi za visoke obresti, ker ne dobijo bančnega kredita. Med te stroške spada tudi nakup šolskih potrebščin ali drugi stroški za otrokovo šolanje, nujna popravila, plačilo položnic in drugo. Zaradi tega so vlade do sedaj kljub krčenju socialnih pravic ohranjale neizterljivost dolgov iz denarnih pomoči, ker so se zavedale, da gre za minimalno sredstvo preživetja. Če bo mogoča izvršba na ta sredstva, bo

osnovno preživetje mnogih družin ogroženo, na družbeni ravni pa se bo povečala stopnja tveganja revščine. Ukrep bo imel zelo slabe posledice za družine in zlasti za otroke, povečal bo tudi revščino tistih samskih ljudi, ki nimajo socialne mreže, da bi jim pomagala pri preživetju. Med njimi so zlasti ranljive starejše ženske.

Neizplačilo denarne socialne pomoči storilcem ponavljajočih kaznivih dejanj in prekrškov

Tak ukrep pomeni dvojno sankcijo, ki nasprotuje načelom pravne države. Naj navedemo primer tistih, ki zaradi kaznivih dejanj prestajajo zaporno kazen. Po prestani kazni zapora sankcija preneha in bivši zaporniki se vrnejo v običajno življenje in s tem pridobijo vse pravice, ki izhajajo iz državljanstva. Od prestane kazni za kaznivo dejanje dalje jih za to kaznivo dejanje ni več mogoče ponovno kaznovati. To je temeljno načelo pravne države, zato je preprečevanje uveljavljanja pravice do denarne socialne pomoči neustavno. Še zlasti je ta pravica pomembna, ker večina bivših zapornikov odhaja na prostost brez zagotovljenih sredstev za preživljanje, pogosto tudi brez bivališča, zato se v času po prestani zaporni kazni poveča tveganje za brezdomstvo in revščino, kar tlakuje pot za ponovno storitev kaznivega dejanja. O tem je na voljo veliko strokovne in znanstvene literature. Ne le da bo predviden ukrep povzročil za mnoge zapornike veliko socialno stisko, temveč bo povečal tudi povratništvo ter hkrati zmanjšal raven socialne države, ki pomeni tudi raven občutljivosti države za človeške stiske.

Neizplačilo otroškega dodatka mladoletnim materam

Otroški dodatek je pravica otroka, ne starša. Njegov odvzem pomeni neposredno kršitev Konvencije o otrokovih pravicah (čl. 2 in 3) in 56. člena Ustave RS, ki otrokom zagotavljata posebno varstvo države. Tak ukrep bi otroke mladoletnih mater postavil v neenak položaj že ob rojstvu in kaznoval tiste, ki so pomoči najbolj potrebni. V sedanji ureditvi je otroški dodatek utemeljen na načelu univerzalnosti, s predlogom omejevanja otroškega dodatka za mladoletne mamice pa bi se zmanjšala raven zaščite materinstva in raven socialne države. Zelo pomembno je namreč, da si država deli odgovornost za preživetje družine, še zlasti pri najbolj ranljivih delih prebivalstva. Mladoletniška nosečnost je eden najbolj zanesljivih indikatorjev revščine in ga Svetovna zdravstvena organizacija uvršča med družbene dejavnike za zdravje, ki so zanesljiv pokazatelj družbenih neenakosti. Vlada pa je svoj ukrep utemeljila na prepričanju, da bo z ukinitvijo pravice do otroškega dodatka otrokom mladoletnih mater ta pojav sam po sebi izginil. Prepričanje, da imajo mladoletne Rominje otroke le za to,

da bi pridobile otroški dodatek, je prežeto s proti-romskimi stereotipi. Nasprotno napovedujemo, da se bo ta problem povečal in ne izginil, hkrati pa tak ukrep zmanjšuje družbeno kohezivnost. Naj poudarimo, da je število mladostniških nosečnosti v Sloveniji že desetletja v upadanju in da smo na tem področju ena najuspešnejših držav v Evropi, kar je rezultat zmanjševanja neenakosti in razslojenosti ter dostopnega reproduktivnega zdravstvenega varstva, in ne represivnih ukrepov.

Odvzemi otrok kot odziv na kazniva dejanja staršev

Opozarjamo, da je tendenca po povečanju odvzemov otrok v manjšinskih etničnih skupnostih kršitev mnogih mednarodnih konvencij in zavez, ki jih je Slovenija sprejela ob osamosvojitvi in kasneje ali pa jih je zavezana spoštovati kot članica Evropske unije (navajamo jih na koncu dokumenta). Medtem ko se vlade držav, ki so v času evropske kolonizacije sistematično odvzemale otroke koloniziranim staroselskim ljudstvom (v ZDA, Avstraliji, Kanadi, Indiji, itd.), sedaj javno opravičujejo za ta sramotna dejanja (Kanada in Avstralija), je Slovenija na poti, da to prakso uveljavi, kar jo postavlja med države kršiteljice otrokovih človekovih pravic. Tak ukrep tudi nasprotuje slovenski zakonodaji. Samodejno povezovanje kaznivih dejanj staršev z odvzemi otrok ni skladno s samostojnim pravnim standardom otrokove koristi in vodi v pretirano poseganje države v družine. Praksa odvzema otrok tudi kaže, da takšni ukrepi lahko povečajo travmatiziranost otrok in porušijo zaupanje med družinami in institucijami, še posebej v romskih skupnostih, kjer je to zaupanje krhko.

Strokovna doktrina, na kateri temelji sistem varstva otrok in družine, mora biti usmerjena k podpori in pomoči družinam, da se s težavami v vzgoji spopadajo na način, ki otroke ne poškoduje, da krepijo spodbudne medosebne odnose in spoštljivo ravnajo, kar je skladno tudi s slovensko zakonodajo. Po Družinskem zakoniku mora center za socialno delo vedno uporabiti načelo najmilejšega ukrepa pred odvzemom, ki bi korist otroka dovolj zavaroval.

Naj opozorimo, da se centri za socialno delo že sedaj srečujejo z nesprejemljivo situacijo pri nameščanju odvzetih otrok. Število dolgotrajnih odvzemov otrok iz družine (ukrep trajnejšega značaja odvzema otroka in namestitev otroka v rejniško družino ali strokovni center) zahteva povečanje namestitvenih kapacitet, zato je bil za namen kriznih namestitev otrok leta 2023 na novo ustanovljen Krizni center za otroke (KCO) Palček v Mariboru. V KCO Palček in Palčica (oboje namenjeno namestitvi otrok do šestega leta) se redno srečujejo s polno zasedenostjo razpoložljivih kapacitet. Obenem se srečujejo z enako težavo tudi v primerih namestitev v strokovne centre,

prav tako ni na voljo razpoložljivih rejniških družin. Če država otroka odvzame, mu je obvezana zagotoviti boljše, ustreznejše materialne in emocionalne pogoje za odraščanje, kar institucionalizacija teh otrok zagotovo ni. Tako odvzem otroka lahko pomeni veliko slabši življenjski potek, kot bi ga imel v svoji primarni družini.

Sklepno stališče

Fakulteta za socialno delo in Društvo socialnih delavk in delavcev Slovenije pozivata Vlado RS, da se v odzivih na tragične dogodke izogne kolektivnemu kaznovanju, stigmatizaciji in represiji nad najrevnejšimi in najbolj socialno izključenim skupinami. Vlado tudi pozivamo, da tragičnega dogodka smrti ne uporabi za krčenje ravni socialne države in za spremembe v delovanju socialnovarstvenih institucij v smeri večje kaznovalnosti in represivnosti. Ljudje potrebujejo ustrezne strokovne opore, da lažje prebrodijo svoje stike, ne pa institucij, ki jih nadzirajo in kaznujejo. Prepustimo represivno vlogo policiji in sodstvu, ki jo zmoreta in znata ustrezno opraviti, ne da bi pri tem kršila človekove pravice. V socialnem varstvu smo s kaznovalnostjo opravili že v devetnajstem stoletju, od druge svetovne vojne dalje pa razvijamo doktrine in metode dela, ki temeljijo na spoštovanju človekovega dostojanstva in njegove integritete ter pravic. K temu našo državo zavezujejo mednarodni dokumenti, ki svarijo pred uporabo represije proti Romom in Rominjam. Represivni socialni ukrepi pomenijo tudi grožnjo strokovni avtonomiji, poslanstvu in metodam dela različnih strok, ki delujejo na področju socialnega varstva.

Še posebej naj poudarimo, da so najbolj nevarni tisti ukrepi, ki nastanejo kot čustveni odzivi na tragične dogodke, niso premišljeni in ne temeljijo na strokovni presoji, so nezakoniti in protiustavni nasprotujejo temeljnim postulatom pravne in socialne države. Slovenija mora svoje socialne politike usklajevati z načeli Konvencije o otrokovih pravicah, Evropske socialne listine in z Ustavo RS, ki državo zavezujejo, da vsakemu otroku in vsaki družini zagotovi enake pravice, varnost in dostojanstvo – ne glede na etnično pripadnost, socialni položaj ali življenjske okoliščine. Zato pozivamo vlado, da se pred sprejetjem napovedanih ukrepov posvetuje s strokovnjakinjami in strokovnjaki s področij, ki jih spremembe zadevajo.

Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani
in
Društvo socialnih delavk in delavcev Slovenije

Društvo socialnih delavk in delavcev Slovenije

Viri:

- European Union Agency for Fundamental Rights. (2025). *Roma survey 2024: Inequalities, discrimination and rights in the EU.* Luxembourg: Publications Office of the European Union. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2025-roma-survey-2024_en.pdf

- European Union Agency for Fundamental Rights. (2025). *Towards integrated child protection systems: Challenges, promising practices and ways forward.* Luxembourg: Publications Office of the European Union. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2025-integrated-child-protection-systems_2.pdf

- Opening Doors for Europe's Children Campaign (Eurochild & Hope and Homes for Children). (2019). *Questions & answers: Opening doors for Europe's children – Transition from institutional to family- and community-based care 2013–2019.* Brussels: Eurochild &

- Hope and Homes for Children. https://eurochild.org/uploads/2021/02/Opening-Doors-QA.pdf

- UNICEF Regional Office for Europe and Central Asia. (2024). *In focus: Ending the institutionalization of children and keeping families together.* Geneva: UNICEF. https://www.unicef.org/eca/media/37776/file/In%20Focus%20Ending%20the%20institutionalization%20of%20children%20and%20keeping%20families%20together.pdf